

Aan de gemeenteraad

Behandeld door A.J.I. Puik
Doorkiesnummer 14030
E-mail a.puik@utrecht.nl

Datum 5 december 2022
Kenmerk 10619487
Onderwerp Nadere toelichting Beleidskader
cameratoezicht 2023-2026
Beleidsveld Openbare Orde en Veiligheid

Geachte leden van de raad,

Cameratoezicht is één van de middelen om de openbare orde en veiligheid in de stad te handhaven. Het is een belangrijk en bewezen instrument dat kan bijdragen om overlast en openbare orde verstoringen te verminderen en om adequaat te kunnen optreden. Tegelijkertijd met deze brief bieden we u een raadsvoorstel aan voor het beleidskader cameratoezicht 2023-2026. We zijn ons bewust dat de inzet van cameratoezicht privacy kan schenden en daarmee mensenrechten ondergraven kunnen worden. Daarom stellen we voor om technologieën die de privacy bevorderen nader te onderzoeken en terughoudend te blijven met het plaatsen van camera's. We willen toewerken naar een betere verdeling tussen vast en flexibel cameratoezicht door het aantal flexibele camera's met tien camera's uit te breiden en vaste camera's als ze aan vervanging toe zijn, op plekken waar dat mogelijk is, te vervangen voor flexibele camera's. Hiermee komt het totaal aantal openbare orde camera's, vast danwel flexibel, dat op enig moment ingezet wordt op maximaal 91. We maken een goede afweging tussen het doel van de camera en de privacy van het publiek en informeren omwonenden zorgvuldig. De inzetperiode is zo kort mogelijk en altijd in samenhang met andere maatregelen. Zonder deze afwegingen gebruiken we de camera niet.

Het [evaluatierapport cameratoezicht 2018-2021](#) en wat u daarover heeft gewisseld tijdens de raadscommissie VBF op 6 oktober jl. vormt samen met de inbreng van bewoners, ondernemers en professionals de basis voor het beleidskader cameratoezicht 2023 -2026. Daarnaast zijn twee eerder door uw raad aangenomen moties verwerkt in het raadsvoorstel: motie 197 *Wie surveilleert, informeert* en Motie 378 *Betere verdeling tussen vaste en flexcamera's*

In deze raadsbrief wordt nader toegelicht welke aanpassingen in het beleidskader worden voorgesteld zodat met inachtneming van de privacy en rekening houdend met beperkte handhavingscapaciteit bij politie en THOR, beter kan worden ingespeeld op de groeiende problematiek in de stad.

Ook informeren we u zoals is toegezegd tijdens de raadscommissie van 22 juni 2022, over de wetgeving en verantwoordelijkheden bij het gebruik van private camera's/videodeurbel in de openbare ruimte.

Van vast naar flexibel

Met de groei van de stad is zowel de veiligheidsproblematiek als de complexiteit ervan toegenomen.

Er is onder meer sprake van meer drugs gerelateerde overlast en criminaliteit, het aantal demonstraties in de stad is in korte tijd verdriedubbeld en ook de aard van demonstraties is veranderd. Voor- en tegenstanders staan soms lijnrecht tegenover elkaar en steeds vaker gaat dat gepaard met signalen vanuit de politie die duiden op (mogelijke) ongeregeldeheden.

In lijn met motie 378 "[betere verdeling tussen vaste en flexibele camera's](#)" stellen we daarom voor het aantal flexibele camera's uit te breiden van zes naar 16 en vaste camera's, als ze aan vervanging toe zijn, op plekken waar dat mogelijk is, te vervangen door flexibele camera's. Hiermee creëren we meer ruimte en flexibiliteit om snel in te kunnen spelen op signalen van mogelijke ongeregeldeheden en om probleemgebieden in woonwijken waar tijdelijk cameratoezicht nodig is, voldoende af te dekken. Of dit afdoende is om de groeiende problematiek het hoofd te kunnen bieden zal de komende periode moeten blijken.

Moderne technologie

"Het werken met slimme software komt niet van de grond, omdat er privacyrisico's aan vastzitten", is een van de conclusies uit het evaluatierapport cameratoezicht 2018-2021, terwijl nieuwe technologie ook kansen biedt juist voor het vergroten van privacy. Software biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid om risicovolle gebeurtenissen te herkennen waarvan een signaal naar de uitkijkrimte kan worden gestuurd. Het voordeel hiervan is dat er uitsluitend op basis zo'n signaal live meegekeken hoeft te worden. Op andere momenten zou het beeld 'op zwart' kunnen staan waardoor minder 'over de schouder' meegekeken wordt. Software biedt ook mogelijkheden om beelden direct om te zetten in anonieme data die niet meer kan worden herleid tot individuen (denk hierbij aan het tellen van personen t.b.v. crowd management). Dit soort technologie levert efficiency, effectiviteit en neutraliteit op. Cameratoezicht in Utrecht loopt voor wat betreft het gebruik van deze technologieën achter op andere grote gemeenten.

Uit de peilingen onder ruim tweeduizend Utrechters bleek dat bijna 80 procent van de deelnemers vindt dat de gemeente onder voorwaarden mag experimenteren met nieuwe technologieën. Omkleed met goede waarborgen is er dus brede steun voor dit soort innovaties in Utrecht.

We willen starten met kleinschalige experimenten met betrouwbare software die de privacy ten goede komen. De vastgestelde [visie op de digitale stad](#) biedt hiervoor de kaders. Ook bij pilots op kleine schaal is de AVG onverkort van toepassing en voorafgaand aan elke pilot zal een Data Protection Impact Assessment (DPIA) worden vastgesteld. De gemeenteraad zal vooraf over het doel en na beëindiging van de pilots geïnformeerd worden over de resultaten.

Wie surveilleert, informeert

Een ruime meerderheid (74%) van de 2000 geconsulteerde inwoners en ondernemers vindt de inzet van camera's voor het handhaven van de openbare orde en veiligheid niet bezwaarlijk. Wel worden ze graag betrokken bij het proces van plaatsing en geïnformeerd over de resultaten van het cameratoezicht. Voordat camera's worden geplaatst is er meestal al veel aan de hand. De gebiedsmanager veiligheid en de wijkagent zijn dan al in contact met buurt. Zij zorgen ervoor dat de intentie voor cameratoezicht met de buurt wordt besproken. Omwonenden ontvangen een wijkbericht over de reden voor het cameratoezicht, de verwachting hoe lang de camera's zullen blijven en de mogelijkheid tot bezwaar worden vermeld. Voordat camera's worden geplaatst worden in het betreffende gebied borden geplaatst waarop is aangegeven dat er in het gebied cameratoezicht is. Op dat moment wordt ook het [cameraregister](#) op de website aangepast en het aanwijzingsbesluit gepubliceerd. In lijn met motie 197 [Wie surveilleert, informeert](#) en de ambitie om overheidsinformatie toegankelijk en in transparantie openbaar te maken, worden de openbare orde camera's in het eerste kwartaal van 2023 voorzien van een QR-code die leidt naar informatie over onder andere de reden van inzet en de bewaartermijn van de beelden. Op advies van bewoners en ondernemers is in de werkwijze ook opgenomen dat de buurt bij beëindiging van het cameratoezicht wordt geïnformeerd over de resultaten.

Gemeentelijke toezichtcentrale

Het advies uit de evaluatie om een eigen gemeentelijke toezichtcentrale te bouwen waar onder andere camerabeelden, bewonersmeldingen en informatie van andere camera's en sensoren uit de stad binnenkomen, wordt separaat van dit beleidskader onderzocht op haalbaarheid en doelmatigheid. Over de uitkomsten van dit onderzoek wordt u in de loop van 2023 geïnformeerd.

Privaat cameratoezicht / videodeurbel in de openbare ruimte

Tijdens de commissievergadering van 22 juni '22 is u informatie en ons standpunt over privacy en verantwoordelijkheden bij het gebruik van private camera's/videodeurbel toegezegd. Steeds meer ondernemers en bewoners gebruiken camera's om hun eigendommen te beveiligen. Inmiddels maken meer dan een half miljoen Nederlandse huishoudens gebruik van een 'slimme deurbel'. De videodeurbel wint aan populariteit, omdat je altijd kunt zien wie er aanbelt of voor de deur staat en de bel daarmee kan dienen als beveiligingscamera.

Voor privacyregelgeving in Nederland is de Algemene Verordening Gegevensbescherming opgesteld. Volgens deze regelgeving is het niet zomaar toegestaan om persoonsgegevens te verwerken, waaronder dus ook het filmen van de openbare weg valt. Als een beveiligingscamera of een videodeurbel gedeeltelijk de openbare weg filmt, treedt de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking.

Wanneer overtreed je de wet (niet)?

Het hangt van de situatie af of er sprake is van een overtreding. Het gaat hierbij om:

- Het doel waarvoor de camera is geplaatst
- Of een (bepaald type) camera noodzakelijk is om dit doel te bereiken
- Wat er met de beelden gebeurt
- Of de camerabeelden goed beveiligd zijn
- Of en hoe de gefilmde mensen worden geïnformeerd
- Of de gefilmde mensen het recht op inzage en correctie wordt verleend.

Wat mag je in beeld brengen?

Belangrijk is de vraag of er sprake is van een 'gerechtvaardigd belang'? Indien het voor de bescherming van eigendom niet echt nodig is om andermans terrein of de openbare weg in beeld te brengen, dan mag dat niet. Hetzelfde geldt voor de opslag van beelden waarop personen herkenbaar in beeld zijn. Is het voor de bescherming van eigendom niet echt nodig om beelden (langere tijd) op te slaan? Dan mag dat ook niet. Mensen moeten zelf hun best doen om zo min mogelijk de openbare weg of (eigendommen van) anderen te filmen, zegt de Autoriteit Persoonsgegevens, tenzij ze goede redenen hebben om dat wel te doen. Bijvoorbeeld als er regelmatig wordt ingebroken, kan dat een reden zijn om tijdelijk wel de openbare weg te filmen. Het is dan wel verplicht om de omgeving over de camera te informeren. Ook als een slimme deurbel alleen wordt geactiveerd als de bel wordt ingedrukt, moet er rekening worden gehouden met privacy: er moet dan duidelijk worden aangegeven dat iemand die aanbelt, kan worden gefilmd. Wordt een deurbel met camera uitsluitend gebruikt om te zien wie er voor je deur staat? Dan is dit prima. Maar worden de beelden opgeslagen, dan hangt het van de situatie af of dat vanuit privacy-oogpunt mag. Als een beveiligingscamera of videodeurbel helemaal op de openbare weg is gericht en de beelden worden gedurende langere tijd opgeslagen, dan is er waarschijnlijk sprake van een overtreding. Maar of dit ook echt zo is, verschilt dus van geval tot geval. Is de camera bijvoorbeeld afgestemd op een auto die de afgelopen tijd meerdere keren is beschadigd? Dan kan het gerechtvaardigd zijn om een deurbel- of beveiligingscamera deels op de openbare weg te richten. Wie ongevraagd wordt gefilmd, kan hierover het beste het gesprek aangaan, stelt de Autoriteit Persoonsgegevens. Als dat niet werkt, kan een [melding](#) worden gemaakt bij de Autoriteit Persoonsgegevens of kan een rechtszaak worden gestart.

Datum 5 december 2022
Ons kenmerk 10619487

Meldplicht

Ondernemers die in onze stad camera's gebruiken om bijvoorbeeld hun personeel of eigendommen te beschermen mogen, indien er geen sprake is van een gerechtvaardigd belang, geen openbare ruimte filmen. Filmt een camera wel de openbare ruimte? Dan moet de ondernemer de camera melden bij de gemeente. Deze meldplicht is opgenomen in artikel 8 van de Privacy verordening.

Deze voorschriften dragen we actief uit in gesprekken en overleggen over cameratoezicht met ondernemers en bewoners. De vereniging U-safe beheert de beveiligingscamera's op bedrijven terreinen in onze stad. Deze camera's zijn opgenomen in het cameraregister en met U-safe is een convenant gesloten. Over de herziening van dit convenant bent u geïnformeerd met [Raadsbrief Voortzetting convenant camerabeveiliging bedrijventerreinen - Gemeente Utrecht](#).

Voor het controleren of door andere ondernemers aan de meldplicht wordt voldaan heeft de gemeente geen middelen en bevoegdheden. De controlerende en handhavende bevoegdheid bij het filmen van de openbare ruimte ligt bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Tot slot

Cameratoezicht en privacy bijten elkaar per definitie. We zetten cameratoezicht daarom niet lichtzinnig in en plaatsen camera's uitsluitend als er sprake is van een dringende maatschappelijke behoefte en van een evenwichtige verhouding tussen de inzet van cameratoezicht in verhouding tot de geconstateerde criminaliteit en overlast. Daarnaast geldt dat cameratoezicht altijd onderdeel is van een pakket aan maatregelen, dat er afspraken zijn gemaakt over het uitkijken van de beelden, de opvolging ervan en over de evaluatie. Ook zijn er fysieke, softwarematige en organisatorische waarborgen ingebouwd om de privacy schending zo beperkt mogelijk te houden.

Kortom: Door het verwerken van de discussie in uw commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën en door goed te luisteren naar de inwoners van onze stad, zijn we van mening een breed gedragen beleidskader cameratoezicht 2023 – 2026 te hebben ontwikkeld.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,